

HUNLYWOOD EURÓPÁBAN – A MAGYAR FILMIPAR VERSENYHELYZETE AZ EU-BAN

HUNLYWOOD IN EUROPE – THE COMPETITIVENESS OF HUNGARIAN CINEMATOGRPAHY IN EU

VALOCIKOVÁ Cyntia – KOLNHOFER-DERECSEKI Anita

Kulcsszavak: *magyar filmipar, filmfinanszírozás, versenyképesség, nemzeti kultúra*
Keywords *Hungarian cinematography, film financing, competitiveness, national culture*

JEL kód: *O49, F40, Z11*

ÖSSZEFOGLALÁS

A film születése Franciaországhoz kötődik, a Lumiere fivérek nevéhez. Akkor még csupán olyan mozgóképek voltak, melyek életből felvett jeleneteket vetítettek le. Később, miután megjelentek az alkotói vénával megáldott rendezők, a mozgóképek impresszionista alkotásokként váltak vásári mulatságokból művészetté az első világháború alatt. Ezzel, a szórakozásnak egy olyan fajtája alakult ki, amely teljesen megváltoztatta az emberek kulturális szokásait. A Lumiere fivérek óta azonban számos formában és minőségben változott a filmművészet. Míg Amerikában alapvetően a szórakoztatóipar egy szerves részét képezi, addig Európában megmaradt a művészet kifejező eszközeként, jelentőségteljes nemzeti értékeket képviselve. Ebben az értelemben tehát, nem csupán egyszerű szórakoztatásról szól, hanem egy olyan kifejezőeszköz, ami sajátos színészi játékot és nyelvezetet használ, hogy hosszas tervezés és munkát követően tehetséges rendezők alkotásai, olykor akár egy nemzetet foglalkoztató aktuális kérdést feldolgozva megszólítsák a közönséget. Ezt követi iparág finanszírozása és a remélhető bevétel is. Ez a helyzet változatlan Magyarországon is, hiszen a magyar filmművészet nem feltétlenül üzleti fogás, hanem a nemzeti kultúra vérkeringésének szerves részét képezi. Az elmúlt pár évben pedig, a magyar filmalkotások határokon átvelő figyelemnek örvendtek. A film, mint kulturális érték megőrzi mindmáig elsődleges feltétele a filmalkotások támogatásának odaítélésében Magyarországon, továbbá a magyar gazdaság jelentőségteljes hányadát is képezi. A 25%-os adókedvezmény és a külföldi koprodukciónak fokozódó jelenléte egyre fontosabbá teszi a filmipar részvételét. Azonban, iparágban híven a filmipar is számos kihívással néz szembe. Ez a tanulmány felvázolja a magyar filmtámogatást és összehasonlítja a magyar filmek versenyhelyzetét egyes európai országokéval. Kutatásunkban alapvetően szekunder adatokra alapozottan vesszük össze a filmiparban szerepet játszó országok jellemzőit a magyar helyzettel. Az összehasonlítások során a statisztika eszköztárával dolgozunk, így nemcsak helyzeti pillanatképet kapunk a magyar filmiparról, de kísérletet teszünk egy előremutató prognózis felvázolására is.

SUMMARY

The birth of the film is linked to France, especially to the name of the Lumiere brothers. At that time, there were only motion pictures what screened scenes from life. Later, after the turn up of the creatives, films became from a form of a festival treats to valued works during the First World War. This is a kind of entertainment that has completely changed people's cultural habits. But since the Lumiere brothers' works, filmmaking has changed in many forms and qualities. Filmmaking in America is an integral part of the entertainment industry, while it remains in Europe as an expression of art, representing meaningful national values. Therefore, it is not just a simple entertainment, it is also an expression what use a specific language to treat a current issue of a nation. Hungarian cinematography is not necessarily a business idea but an integral part of the national circulation of the national culture. In the last few years Hungarian film works have received worldwide attention. Most of Hungarian films are supported by the government, so they have an influence on the indicators of deficiency and debts and also have a major role in national judgment. The increasing presence foreign co-productions and the 25% tax preference makes the film industry increasingly important. However, there are many dependable of making a film industry successful. To determine the present situation of the Hungarian film industry, cinematography and financing should be examined. It is a strategic sector, which have a huge influence on Hungary's position in Europe. This presentation discusses the Hungarian film financing and compare its competitiveness with some of European countries. Using statistical methodology, a competitiveness map can be drawn comparing the European film industry, based on it some new prognosis can be suggested.

BEVEZETÉS

Az elmúlt években nem mindennapi sikereknek lehettünk tanúi, mivel két magyar filmalkotás is fontos díjat zsebelt be, mégpedig az Oscart. A *Saul fia* 2016-ban, a *Mindenki* pedig 2017-ben nyerte el a filmszakma egyik legnevesebb elismerését, ezzel megszilárdítva Magyarország pozícióját a nemzetközi színtéren. 2017-ben pedig ismét egy magyar filmnek „szoríthatunk” hiszen, a 2018-s Oscar díj átadón Enyedi Ildikó *Testről és lélekről* című filmje ott van az öt jelölt között a legjobb idegen nyelvű film kategóriában. (OSCARS.ORG, 2018) Annak megismeréséhez, hogy mi vezetett egy ilyen rangos elismerés megszerzéséhez feltétlenül fontos feltérképezni a magyar filmipart, beleértve a film-támogató rendszert is. A magyar filmek nagyrészt állami finanszírozásból jönnek létre, így azok hatással vannak az állam hiány- és adósságmutatóira, és a nemzeti megítélésben is jelentős szerepet játszanak. A magyar filmipar jelenlegi helyzetének megismeréséhez érdemes a filmgyártást és a filmfinanszírozást is megvizsgálni. Egy magyar film elkészítése és forgalmazása hosszas és komplex folyamat, a tanulmány ezért betekintést enged a magyar filmek támogatásába és gyártásába, valamint a filmforgalmazásba. Az összehasonlító vizsgálatok segítségével meghatározza a magyar filmipar pozícióját az Európai Unióban, főként a filmforgalmazásból nyert szekunder adatok alapján. A tanulmány három nagy fejezetre osztható, egyik, amely a filmgyártás múltját, a másik a filmgyártás jelenét, míg a harmadik az EU-ban elfoglalt helyét vizsgálja. Egy fontos mérföldkövet is figyelembe vesz, mégpedig a 2011-et megelőző, és az azt követő időszakot. Elsősorban feldolgozza a filmipar felépítését és a filmtámogatói rendszert, kiegészítve a magyar filmek díjazásával és a nézői attitűddel. Másodsorban feltérképezi az EU-ban betöltött szerepét, és megvizsgálja az EU filmiparának támogatási rendszerét, valamint egyes országok filmiparát. A tanulmányt történelmi áttekintéssel kezdi, melyet a következő fejezet tárgyal.

A filmgyártás Magyarországon – a filmiparban bekövetkezett események áttekintése a 80-as évektől napjainkig

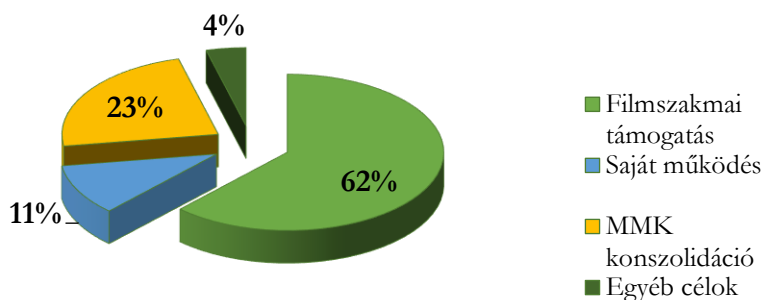
A II. Világháború pusztítása kiterjedt a filmiparra is, ezért a magyar filmgyártás fejlődését az 1945-ös évet követően érdemes vizsgálni, amit a háború után a politikai cenzúra, az államosítás, és a központi intézményesítés jellemezett. Ezért a legfontosabb események sokkal később, 1987 után, a rendszerváltást követően zajlottak. (SÁRKÖZY, 2013) 1991 közepéig a támogatásról főként hivatali preferenciák alapján központilag, a Művelődési Minisztérium Film főigazgatósága döntött. A stúdiókba a pályázók szinopszissal, forgatókönyvvel jelentkeztek, amelyekről a stúdióvezetés és a film főigazgatósága közösen határozott. A filmipar ekkor a kételyek, a reményvesztett próbálkozások és a sodródás kereszttüzébe került egy kaotikus helyzetet létrehozva. (CUNNINGHAM, 2006) 1990-ben megszüntették a Film Főigazgatóság kontrollját, ami egyben valamelyest az államtól való függetlenedést is jelentette több ízben. Ha a függetlenedést a finanszírozás oldaláról nézzük, akkor a magyar filmgyártás, mivel kulturális érték, mindig is szorosan kapcsolódott és kapcsolódni fog az államhoz. Azonban, ha a támogatás módját nézzük, akkor lényeges szempont, hogy az állami támogatásokon kívül mikortól és hogyan folyik magántól a magyar filmgyártásba. A “függetlenedéshez” 1990 előtt több esemény is vezetett, mint az 1963-ban megalakult MAFILM szolgáltató filmgyár, mely jelentősen megváltoztatta a centralizációt a két nagy játék- és dokumentumfilm vállalat, a Hunnia és a Budapest Filmstúdió összefonódásával. A hatvanas évek másik legfontosabb mozzanata, mely nagy hatással volt a filmiparra, a televízió elterjedése. A bevételek legnagyobb része a Magyar Televízió gyártott produkcióból, és a hazai

és külföldi bér munkákból származott. Csupán így lehetett hatékonyan kihasználni a filmstúdiók kapacitását, és a bér munkából beérkező magasabb bevételek lehetővé tették az egyre bővülő játékfilm-gyártás keresztfinszírozását is. A hazai filmalkotásokra szánt költség többé-kevésbé rögzített volt (az állami finanszírozást kiegészítette a hazai és külföldi forgalmazó vállalatok, a Filmfőigazgatóság és a MAFILM), és az évente legyártani kívánt filmek száma is rögzített volt, a gyártási költségek azonban folyamatosan drágultak és növekedtek. A stúdiók egyre nehezebben tudták beosztani a rendelkezésre álló költségkeretet. A helyzetet megnehezítette az 1982-ben megalakult filmstúdió, a Társulás, aminek következményeképp egyre több stúdió között kellett elosztani a pénzt. A támogatás költsége figyelmen kívül hagyta az inflációt is, mely 1986-ra reálértékben csökkent, ami elvezette a filmipart a válsághoz. A stúdiókban megnőtt a túlfoglalkoztatottság, és az erőforrások elpocséklása. 1985-ben ezért a Társulást feloszlatták, és a MAFILM is új vezetésre tett szert, akik teljes belső elszámolást rendeltek el. A túlélés érdekében a MAFILM megnövelte a megrendelésre készülő stúdió költségeket, mely ellen azonban a stúdiók felszólaltak. 1987-ben elrendelték a filmgyártás teljes átszervezését, mely során különválasztották a gyártási, szolgáltató gyárat (MAFILM), és a filmkészítő stúdiókat. A stúdiók már nem csupán a MAFILM-mel gyárthatták a filmjeiket, de más független gyártó mellett is dönthettek. (VARGA, 2010) (SZABÓ, 2000) 1989 és 1990 között az akkori kormány a filmiparban kisebb-nagyobb módosításokat szeretett volna megvalósítani, így tárgyalások folytak arról, hogy vajon megtartsák-e a stúdió alapú működést, vagy változtassák produceri alapokra. Az akkori rendszert a fiatal rendezők szenvedték el a leginkább, hiszen a stúdió alapú működésben lehetőséget sem kaptak a pályázásra. Emiatt 1990-ben, a februári Filmszemlén publikáltak egy memorandumot, amiben megkérdőjelezték az akkori filmgyártást, a támogatás igazságosságát, és hiteltelennek tartották az egyoldalú, és ugyanolyan politikai üzeneteket megszabó művek értékteremtő képességét. (MAGYAR FILMINTÉZET, 1991, pp. 11-17) Ez a jelenség egyfajta “rendszerátalakítást” jelentett a filmiparban, mely követően felbukkant több, nem állami tulajdonú filmgyártó cég is. Ezek közül az egyik leglényegesebb, az 1991-ben alakult Magyar Mozgóképek Alapítvány (MMA), később közalapítvány (MMKA). A döntéshozataluk két lépcsőben zajlott, egyik oldalról a Nemzeti Kuratórium határozott a különböző szakkuratóriumok támogatásáról, másik oldalról pedig a szakkuratóriumok döntöttek az egyes műfajok finanszírozásáról. A finanszírozásban továbbra is konfliktus állt fenn, hiszen a stúdió alapú és a független filmek támogatása terén 60-40% között volt támogatottság a stúdiók javára. Az állami támogatásokat nem szabályozták, így a filmezéshez több testület is hozzájárulhatott. A kedvezőtlen gazdasági helyzet és a televíziós megrendelések visszaszorulása szintén megnehezítette a MAFILM működését, mely a nyolcvanas évek óta veszteséges volt. 1992-ben a tartozások növekedése miatt a tevékenységét beszüntették, és a céget, az ugyanabban az évben alakult Filmunió Kft. vásárolta meg jutányos áron (a MAFILM vagyont 1,7 milliárd forintba becsülték, a Kft. a céget 415 millió forintért vette meg). A filmstúdiók és workshopok 2010-ig csak “tengődtek”, amikor a MAFILM-et átvette az MMKA. (Magyar Mozgóképek Közalapítvány, 2010) A média, így a Magyar Televízió is a politikai viszályok kereszttüzébe került. A TV a dokumentumfilm-készítés nagyon fontos eszköze lehetett volna, de a filmipar a szervezetlenség és a pénzühiány miatt nem tudott fejlődni. 1992-ben, a Duna Televízió létrehozásával a magyar kulturális és dokumentumfilm-gyártás elérte célját, mivel a TV az ő támogatásukat és terjesztésüket tűzte ki célul. (SÁRKÖZY, 2013) A 2004-es filmtörvény volt az, amely először igyekezett megszilárdítani a filmipar szabályozását és a támogatási rendszert. Addig számos kezdeményezésre került sor egy egységes szabályozás megfogalmazásában, de a végleges formáját csupán 2004-ben nyerte el A törvény elsősorban megszabta és

struktúrálta, hogy milyen szabályok mellett és milyen mértékben van helye az államnak a filmgyártás támogatásában. A filmtörvény több, más fontos területre is kiterjedt: mint a támogatások szintjének meghatározása, a támogatási rendszernek való megfelelés ellenőrzése, egy olyan adópolitika (kedvezmények) létrehozása, amely összehangolja a gazdaságot a filmgyártással, valamint a magyar filmjogok és vagyonkezelés elrendezése. Világosan megfogalmazta, hogy olyan szempontokat is figyelembe kell venni a finanszírozás elosztásakor, mint a költségvetés és a kulturális elvárások. Ugyancsak rendelkezett a mozgókép hatóság hatásköreiről és feladatairól, aminek szerepét a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság töltötte be. (ZACHAR, 2006) A Magyar Mozgókép Alapítvány 2010-ben új igazgatótanácsot kapott, amely legelső határozataként elrendelte az Alapítvány teljes körű átvizsgálását. Az átvizsgálást követően 7,9 milliárd forintos kötelezettségvállalási állományt állapítottak meg, főképp a finanszírozó bankok felé, amely leginkább a meglévő költségkeret túlköltéséből alakult. A helyzetet nem könnyítették a szabálytalan intézkedések, behajthatatlan követelések és a forráspazarlás sem. Emiatt a kormány az alapítványt felszámolta, és 2011-től a helyét Magyar Nemzeti Filmalap vette át. (ZACHAR, 2013)

Az újonnan létrehozott Magyar Nemzeti Filmalap lett felelős a filmipar rendszer-szintű megújításáért. Ugyanakkor 2011-ben megfogalmazták a 1167/2011. (V. 26.) Kormány határozatot, amelyben indítványozták a Filmalap, mint nonprofit társaság működésére, feladataira és finanszírozási keretére vonatkozó, hatályos jogszabályokkal összhangban lévő koncepció kialakítását. A Filmalaphoz olyan operatív stratégiát kellett kidolgoznia, mely eredményesen működő- és versenyképesé teszi a filmipart. Elsődleges teendője az állami és magánforrások befektetőjeként és elosztójaként - a filmművészeti alkotások felhasználásához való jogok megszerzésével - a hazai filmek támogatása. A Filmalap tervei közé tartozott továbbá a filmes vagyon és ingatlanok helyreállítása, azért, hogy a MAFILM, MAFILM Audio, Filmlabor, Mokép és a Nemzeti Filmarchívum jogai és ingatlanjai is átkerüljenek az új Filmalaphoz. 2011-re 3-4 haza film finanszírozását, míg 2012-re pedig már 8-10 filmalkotás támogatását is el szeretnék volna látni. A filmes rendezvények, képzések, filmszakmai könyvek és folyóiratok kiadása, film-klubok, műhelyek és kutatások támogatása a Nemzeti Kulturális Alaphoz kerültek, a Filmiroda pedig az Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság (NMHH) hatálya alá került. (GÓZSY, 2011) A támogatási rendszert kibővítették a letéti számlával, ahova a támogató vállalatok befizetéseikkel segíthettek egy-egy filmalkotás gyártásában, de akár a teljes magyar filmgyártást is pártfogolhatták. A vállalatoknak a letéti számlára elhelyezett támogatás után adókedvezmény járt. A Filmalap a magyar filmek nemzetközi értékesítésével is elkezdett foglalkozni, ezért a Filmunió feladata a Filmalap részeként a külföldi népszerűség előmozdítása volt, azaz a hazai filmeket neves nemzetközi fesztiválokon kellett bemutatniuk. (FILMUNIÓ, 2017) 2012-ben a Filmalap olyan szabályzatot hozott meg, hogy egy film több-támogatása esetén megilleti őket az utolsó vágás joga. (LÁSZLÓ, 2011) Ugyanezen év januárjában elfogadták a módosított Filmtörvényt, mely elsősorban rendelkezett a szervezet működéséhez szükséges bevételek meghatározásáról (a bevételek nagy része a központi költségvetésből, és egyéb bevételekből származott). A Filmtörvénybe foglalták azt a rendelkezést is, miszerint a Filmalapé a Hataslottó játékadójának 80 százaléka. A közvetlen támogatásokat forgatókönyv alapú pályázat alapján osztották szét, mely lehetett szolgáltatásbeli (pl. stúdió bérlése) vagy pénzbeli támogatás. A forgatókönyvek kiemelkedő szerepet töltenek be a támogatás kialakításánál. Egy-egy produkciót akkor támogatnak, ha a döntőbizottság úgy határoz, hogy a forgatókönyv magában hordozza a siker lehetőségét. A Filmalap a forgatókönyv fejlesztésben segítséget nyújt és vissza nem térítendő támogatást biztosít legalább 70

perces dokumentum, animáció vagy játékfilm gyártásához. A támogatásról az öttagú Filmszakmai Döntőbizottság határoz, amely a pályázat pozitív értékelését követően szerződést köt a kizárólag filmgyártásra létrehozott projektcéggel. (MAGYAR NEMZETI FILMALAP, 2017) 2014 júniusában az Európai Bizottság megnövelte a magyarországi filmgyártás költségeinek adókedvezmény formájában nyújtott támogatását 20 százalékról 25 százalékra. Az adókedvezmény többnyire a nem nemzeti, koprodukciós, de hazánkban gyártott filmekhez járult hozzá. Az Európai Audiovizuális Observatórium (EAO) 2014-es jelentése alapján 2011-ben 7,2 százalékos volt a magyar filmek piaci részesedése az Európai Unióban, ez 2012-re 1,9 százalékra, 2013-ra pedig 1,5 százalékra esett vissza. Ennél rosszabb adatokat 2013-ra csupán Írország (0,9%), Bulgária (0,6%) és Ciprus (0,1%) mutatott. A helyzetet nehezítette a 2012-es társasági adótörvény sporttámogatásokkal összefüggő módosítása Magyarországon, mely lehetővé tette a vállalatoknak az adókedvezmény igénybevételét különböző sportszövetségek finanszírozása esetén is. Ez nagyban visszavetette a vállalatok filmekre szánt támogatásait. 2014-re, azonban, a 25 százalékos adókedvezmény növekedésének köszönhetően a vállalatok filmes támogatásai az előző évhez képest 35 százalékkal megnövekedtek. Ettől az évtől fogva egyre több magyar film készült, amely a piaci részesedést is megemelte, mégpedig 2014-ben 3,7 százalékra, 2015-ben pedig 4,2 százalékra. Ez az arány 2016-ra visszaesett 3,3 százalékra, mely más európai országok, mint Csehország filmiparának megerősödésével magyarázható, valamint ebben az évben Magyarország a külföldi koprodukciós filmek gyártására fektetett nagyobb erőforrásokat. (CSÁKVÁRI, 2014) (EUROPEAN AUDIOVISUAL OBSERVATORY, 2017) Az Állami Számvevőszék a Magyar Nemzeti Filmalap 2016-os átvilágítását követően, a jelentésében részletezte, hogy a Filmalap joggyakorlása alapvetően szabályosan működik. Így fogalmazott: *“Az MNV Zrt. mint tulajdonosi joggyakorló a vagyonnal való gazdálkodás feltételeit megfelelően alakította ki, a tulajdonosi döntések szabályosak voltak, hozzájárultak a vagyon értékének megőrzéséhez. A Filmalaphoz a vagyongazdálkodás feltételeit meghatározó belső szabályozó rendszer kialakítása több területen nem felelt meg a jogszabályi előírásoknak, továbbá a számviteli nyilvántartásokban, valamint a közérdekű adatok közléséténél is előfordultak hiányosságok. A Filmalap az éves beszámolási és adatszolgáltatási kötelezettségének szabályosan tett eleget, a vagyongazdálkodása és a vagyonváltozást eredményező döntések összességében szabályosak voltak.”* (Állami Számvevőszék, 2016, p. 5) A jelentésből továbbá kiderült, hogy a Filmalap 2014. december. 31-ig 25 608,8 millió Ft állami támogatást kapott. Az 1. ábrán látható, hogy a keretösszegeből filmszakmai támogatásra 15 884,6 millió Ft-ot, a Magyar Mozgókép Közalapítvány hátralékának rendezésére 5 970 millió Ft-ot, saját működésre 2 millió Ft-ot, egyéb célokra pedig 1 050 millió Ft-ot pedig fordított. (Állami Számvevőszék, 2016)

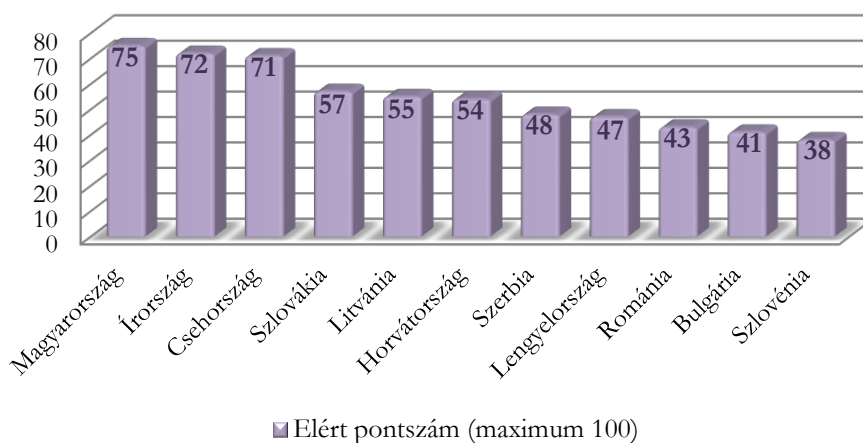
1. ábra. Filmalap támogatásainak elosztása 2011-2014 között (MFT)

Forrás: Állami Számvevőszék, 2016. Magyar Nemzeti Filmalap Közhasznú Nonprofit Zrt. Jelentés

A magyar filmtámogatási rendszer a pillanatnyi felállás alapján (2017-ben) három fontos pilléren alapul:

- Magyar Nemzeti Filmalap, melynek feladata az egész estés filmek támogatása,
- Filmszakmai közvetett állami támogatás, mely magában foglalja a magyar filmköltség 25 százalékának visszatérítését,
- Az NMHH Médiatanácsának Magyar Média Mecenatúra Programja, mely két részből áll, egyrészt a nem egész estés filmek, másrészt a televíziók és rádiók támogatásából. (NEMZETI MÉDIA- ÉS HÍRKÖZLÉSI HATÓSÁG, 2017)

A Filmalap 2017 februárjában megkérte az OrienTax adótanácsadó céget, hogy elemezze a filmipar versenyképességét tizenegy olyan ország⁶ körében, amelyek hasonló gazdasági sajátosságokkal rendelkeznek. Figyelembe vettek a kutatás során több gazdasági tényezőt is, mint az élet- és bérszínvonal, filmtámogatási rendszer, politikai környezet, filmipari infrastruktúra vagy a devizastabilitás. Pontozási rendszer kialakításával határozták meg az egyes országok rangsorát. Az eredmény alapján, melyet a 2. ábra mutat be, Magyarország figyelemre méltó helyet foglalt el a filmpiaci versenyképesség rangsorában.

2. ábra. A piaci versenyképesség rangsora

Forrás: OrienTax és Candole Partners, 2017. *OrienTax Jelentés*

A legyártott filmek számát tekintve, állami támogatásra jogosult játékfilmek száma 2015-ben 55, 2016-ban 60 darab filmalkotás volt és ebből a közvetlen állami támogatásban részesülő filmek száma 2015-ben 42, 2016-ban pedig 53 darab film volt. (NMHH, 2018) A Filmalap és a filmtámogatási rendszer célja jelenleg nem a jövedelem és a nyereség maximalizálása, hanem a magyar filmipar kultúrájának kialakítása és megőrzése a jövő generációja számára. A filmgyártás sikerét azonban olyan tényezők is meghatározzák, mint a díjak száma vagy a kapcsolata a hazai nézőkkel, melyet a következő fejezet tárgyal. (CSÁKVÁRI, 2014)

⁶Csehország, Bulgária, Írország, Horvátország, Litvánia, Lengyelország, Magyarország, Szerbia, Szlovénia, Szlovákia és Románia

A hazai filmek szakmai dicsősége és nézői megítélése

A Filmalap megalakulásával a hazai filmgyártás új erőre kapott, azonban ez eleinte nem gyakorolt hatást a nézőközönség „lelkesedésére”. Az érdeklődés a hazai alkotások irányába alacsony volt, (lásd 1. táblázat) amit a 60-as évektől jellemző zűrzavaros, szervezetlen filmipari rendszer, és filmek emiatt kialakuló minőségi romlása is okozott. A Filmalap megalakulásával ezt a helyzetet eleinte a filmes “rendszer váltás” nehézségei fokozták, mivel nem sikerült 2011-ben teljesíteni a beígért filmes keretet, és 2012-ben is csak 5 nagyobb játékfilm elkészítését biztosították. A Filmalap azonban nagy erőfeszítéseket tett a beküldött forgatókönyvek minőségeinek erősítésére.

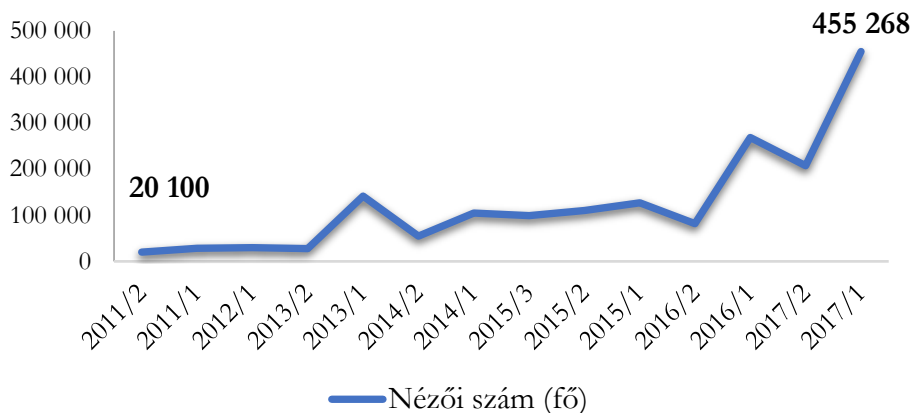
1. táblázat. Magyar filmek mozi nézettségi adatai 2011 és 2017 között

Helyezés adott évi nézőszám alapján	Film címe	Látogatók száma (fő)
2017/1	Kincsem	455 268
2017/2	Pappa Pia	207 789
2016/1	Saul fia	268 714
2016/2	A lovasjász	81 981
2015/1	Liza, a rókatündér	126 855
2015/2	Argo 2	110 414
2015/3	Saul fia	99 021
2014/1	Megdönteni Hajnal Tímeát	104 904
2014/2	Swing	54 720
2013/1	Coming out	141 760
2013/2	A nagy füzet	27 578
2012/1	Csak a szél	30 000
2011/1	Bogyó és Babóca	28 436
2011/2	Vad Magyarország	20 100

Forrás: Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, 2017. *Médiatanács Jelentés*

A mozi nézettségi adatok természetesen nem nyújthatnak teljes körű képet egy-egy film sikerességét illetően, de az eredmények viszont rámutattak arra, hogy a magyar filmeket a nézők kevésbé lelkesen fogadták. Azonban az évek elmúltával egyre nagyobb érdeklődés mutatkozik a hazai filmalkotások iránt, melyet a 3. ábra is szemléltet. Ez köszönhető egyrészt a Filmalap szigorításainak és változtatásainak, másrészt az egyre elismertebb és színvonalasabb hazai filmek készítésének. (GAZDASÁGI VERSENYHIVATAL, 2016)

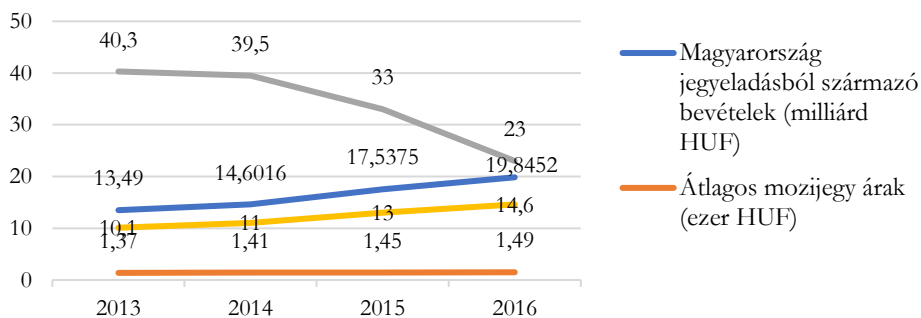

3. ábra. Hazai nézőközönség érdeklődésének alakulása a mozinézetség alapján
 Forrás: Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, 2017. *Médiatanács Jelentés*

A Filmapal szigorúbb minőségi felügyelete és a forgatókönyv fejlesztés meghozta gyümölcsét, így nem maradtak el a hazai alkotások sikerei díjazások formájában sem. A filmipar egyik legnagyobb sikere, amikor a *Saul fia* 2016 februárjában elnyerte a külföldi filmeknek járó legmagasabb elismerést, az Oscar szobrot. Az alkotást az egyik legdíjazottabb magyar alkotásként tartják számon, hiszen több, mint 50 díjat nyert el 2016 végére. Az elismerés a Filmapal hatalmas sikere is volt, hiszen a támogatást teljes egészében ő nyújtotta. Azonban számos más alkotás is elismerésre került. Ugyanezen év júliusában a Hajdú Szabolcs által rendezett *Ernellék Farkaséknál* című filmje vihette haza Karlovy Vary-ban a Kristály Glóbuszt, majd nem sokkal később Magyarország újabb akadémiai díjjal büszkélkedhetett, mivel a Deák Kristóf által rendezett *Mindenki*, elnyerte 2017-ben a legjobb kisjátékfilmnek járó Oscar díjat. 2017 februárjában Enyedi Ildikó által készített *Testről és lélekről* című alkotás nyerte el a Berlinale fődíját, az Arany medvét. (FICSOR, 2016) Idén, pedig az Oscar jelölést is megkapta, a szobrot azonban nem hozta el.

A magyar mozipiac

A magyar filmipar 360 fokos feltérképezéséhez érdemes kitérnünk a magyar mozik helyzetére is, ehhez a később bemutatott UNIC (International Union of Cinemas) valamint a KSH adatait használtuk fel. A magyar mozi és mozinézetségi adatokat 2013 és 2016 között mértük fel. A felmért időszakban a mozivásznak száma drasztikusan csökken, a kis művészmozik helyett a nagy plázák és cine(ma)plexek maradtak fent, és ez főként a vidéki városokat jellemzi. A művészmoziknak, ahogyan a romkocsmáknak is saját kisszámú, de erős nézőközönsége van, főként az egyetemi nagyvárosokban, illetve a fővárosban, például Budapesten 7 jelentősebb művészmozit tartanak számon. Ugyanakkor a mozijegyek árának éves átlaga nem változott jelentősen, értéke 1490 Ft-ra tehető. A mozijegy eladásból származó bevétel növekedését az azzal párhuzamosan mozgó eladott mozijegyek számának növekedése okozta. Az összesített adatokat a 4. ábra szemlélteti.

4. ábra A hazai mozi jellemzők

Forrás: International Union of Cinemas. (2013-2017). *Éves jelentés 2013-2017*

Habár a mozik/vásznak száma drasztikusan csökken, a magyarok moziba járási gyakorisága növekedett az elmúlt években. Hiába nőtt azonban a moziba járási kedv, az adatok arra engednek következtetni, hogy a magyar nézők a hazai filmekkel szemben előnyben részesítik a külföldi (főként) amerikai kasszasikereket. A UNIC adatai alapján a magyar nézőknél a legnagyobb eladott jegyszámmal büszkélkedő TOP filmek az alábbiak voltak: 2014-ben a Wall Street farkasa (The Wolf of Wall Street) és az Így neveld a sárkányod (How to train your dragon) vezetett, 2015-ben a StarWars (Star Wars the Force Awakens) vonzotta be a legtöbb magyar nézőt, 2016-ban pedig A kiskedvencek titkos élete (The Secret of Pets) valamint az újabb Star Wars epizódra (Rouge One: A Star Wars Story) értékesítettek a legtöbb jegyet. Ugyanakkor a korábban bemutatott hazai gyártású produkciók és sikereik, ha kis mértékben is, de meghozták a remélt értékesített jegyek darabszámában mérhető növekedést, melyet az 5. ábra mutat be. (Ficsor, 2016)

5. ábra. A hazai filmekre értékesített jegyek számának az aránya

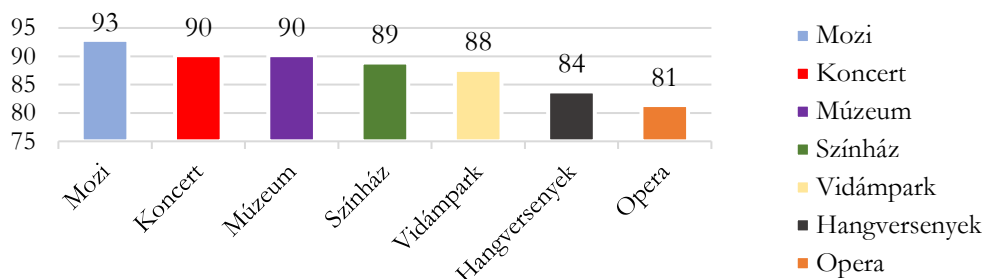
Forrás: International Union of Cinemas. (2013-2017). *Éves jelentés 2013-2017*

A magyar filmgyártás pozíciójának alaposabb megismeréséhez elengedhetetlen meghatározni, hogy milyen szerepet játszik a hazai filmipar az Európai Unióban.

Az Európai Unió filmszektora és kihívásai – feltérképezés a UNIC adataiból

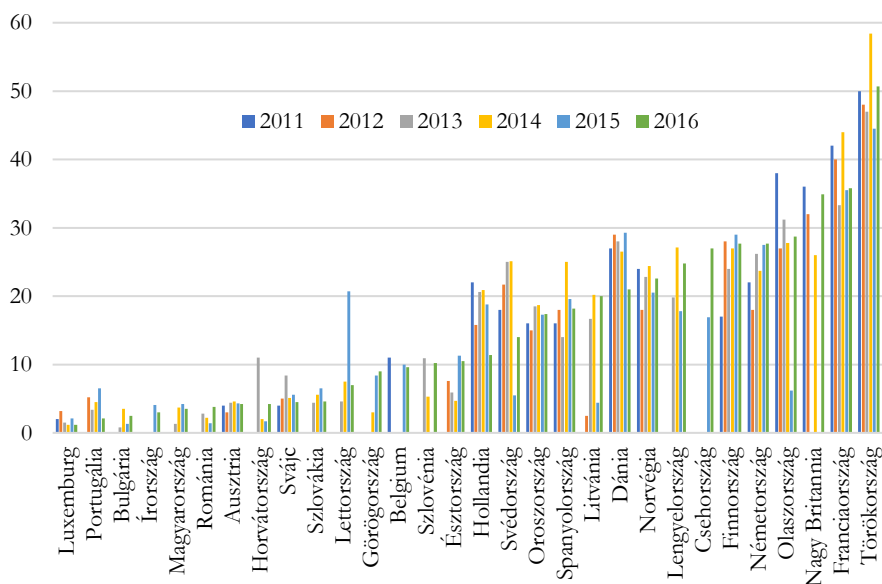
A UNIC (International Union of Cinemas) a Mozi Tulajdonosok Nemzetközi Szövetsége, mely 36 országban van jelen. A társulás szándéka, hogy reprezentálja a filmszínházak társadalmi, gazdasági és kulturális értékeit a tagországokban és világszerte egyaránt. További célja, hogy hozzájáruljon a mozikiállítások népszerűsítéséhez Európában, egyúttal naprakész információkkal szolgáljon tagjainak, éppen ezért 2010 óta méri fel a mozipiaci trendek változásait. A következőkben a UNIC legfrissebb adatait (2017 májusában készült 2016-os értékek) feldolgozva kerül szemléltetésre a tagországok filmipara is filmforgalmazási adatai. A 2016-ban a UNIC tagországai között 1,28 milliárd filmkedvelő látogatott el moziba, mely a 2015-ös évhez képest 2,8%-os növekedést jelentett. A jegybevételek 8,4 milliárd EUR körül alakultak, ami a világ mozipiacának 24%-át tette ki. Az előző évhez képest a mozilátogatás bizakodó értékei ellenére a UNIC tagországokban a jegybevételek átlagban 4,5%-kal csökkentek. Ez azzal magyarázható, hogy a mozikban elsősorban az olyan amerikai filmek nyerték meg a közönséget, mint a Kis kedvencek titkos élete vagy a Zsivány Egyes – Egy Star Wars történet. A legmagasabb mozinézettséggel Franciaország jeleskedett, mivel mozijai országosan több, mint 213 millió nézőt csalogattak be a filmvetítésekre, köszönhetően többek között a figyelemre méltó hazai filmalkotásainak. Oroszország mozinézettsége 11,6%-kal növekedett az előző évhez képest, és közel 195 millió nézőt csábított el mozijába, ezzel elnyerte a második helyet a legnagyobb moziközönséggel rendelkező UNIC országai körében. Majd Anglia (168 millió néző), Németország (121 millió néző, annak dacára, hogy jegybevételi értékei 12,4%-kal, nézettségei értékei 13%-kal csökkentek 2015-höz képest) utoljára pedig Olaszország (105 millió néző) jeleskedett magas értékekkel. Szlovákia érte el a legbizakodóbb változást, hiszen az előző évhez képest 23,2%-kal több látogató ment el moziba és 22,5%-kal magasabb jegybevételezt hozott az előző évhez képest. Csehország is hasonlóképp magas eredményt mutatott, 20,5%-os jegybevételi és 20,6%-os nézettségi növekedéssel. Közép-Európa országai között 2016-ban is kimagaslott Lengyelország, mivel több, mint 50 milliós közönséggel rendelkezett, amely 17,6%-os bevételi és 16,5%-os nézettségi növekedést jelentett 2015-ről 2016-ra. További erénye, hogy a TOP5 legmagasabb nézettségű filmje között 3 nemzeti gyártású filmalkotása is megfordult. 2016-ban Magyarország 12,3%-kal több nézőt csábított be mozijába, amellyel 13,2%-kal magasabb bevételt hozott (ez 19 845 millió HUF bevételt és 14,6 millió nézőt jelent) az előző évhez képest. A skandináv országok, mint Norvégia (néző +9%, jegybevétel +11,7%) és Svédország (néző +4,2%, jegybevétel +6,3%) nemzeti filmalkotásaik közkedveltségének köszönhetően 2016-ban is jelentős növekedésre tettek szert. Finnországot (néző -1,8%, jegybevétel -0,8%) és Dániát (néző -5,1%, jegybevétel -6%) azonban ezévre a lemaradás jellemezte, mégis nemzeti alkotásaik mindkét ország esetében a TOP 3 helyen végeztek. A digitalizáció elengedhetetlen a mozipiac területén is, hiszen az online letöltés és a streaming által a nézők kiválthatják a moziba járást és otthon nézhetik meg a filmeket. Azonban a digitális fejlődés fokozottabb élményt eredményez a mozinézők számára, ami újra moziba járásra sarkallhatja őket (3D, 4D vetítések). A UNIC tagországaiban a digitális mozivásznak száma átlépte a 96%-ot, mely az előző adatokhoz képest 1%-os növekedést jelent. Eredményes digitalizáció jellemző Romániára (96%), Törökországra (a mozik 94%-a) és Lengyelországra (98%). A UNIC tagországaiban növekedett az elérhető mozivásznak száma, azaz egyúttvéve 39 300, ami átlagban egy millió lakosra 52 mozivásznat jelent. A legnagyobb arányt Csehország (egy millió lakosra 88 mozivászon jut) képviseli. 2016-ban az EU öt – filmipari szemszögből stabil – országában (Spanyolország, Franciaország, Anglia, Németország, Olaszország) nézve a moziba járási attitűd 2016-ban

további növekedést mutatott. A beszámoló a mért országokban megvizsgálta többek között a kulturális fogyasztást, ahol a moziba járás kimagasló értéket képviselt (lásd 6. ábra). Olyan, különböző “out-of-home” szórakoztató-kulturális tevékenységeket parancsolt maga mögé, mint a múzeumok, vidámpark, koncertek vagyis a színházlátogatás. (INTERNATIONAL UNION OF CINEMAS, 2017)

6. ábra. EU 5-ben a szórakoztató-kulturális tevékenységek részvételi aránya
 Forrás: International Union of Cinemas. (2013-2017). *Éves jelentés 2013-2017*

A továbbiakban bemutatjuk, hogy az egyes tagországok nézőközönsége milyen mértékben preferálja a hazai alkotásokat. Törökország és Lengyelország helyzete igencsak szembetűnő, hiszen mindkét ország esetében az elmúlt időszak TOP öt filmjei (értékesített jegyek száma alapján vett sorrend szerint) között legalább egy hazai film szerepelt, sőt Törökország esetében csak 2015-ben jelent meg a TOP ötben külföldi filmalkotás (lásd 7. ábra).

7. ábra A hazai filmekre vásárolt jegyek aránya
 Forrás: International Union of Cinemas. (2013-2017). *Éves jelentés 2013-2017*

A moziba járási gyakoriság, valamint a hazai filmekre vásárolt mozijegyek számának az ismeretében klaszterekbe csoportosíthatóak a UNIC tagországai. Várhatóan a következő csoportok fognak megjelenni:

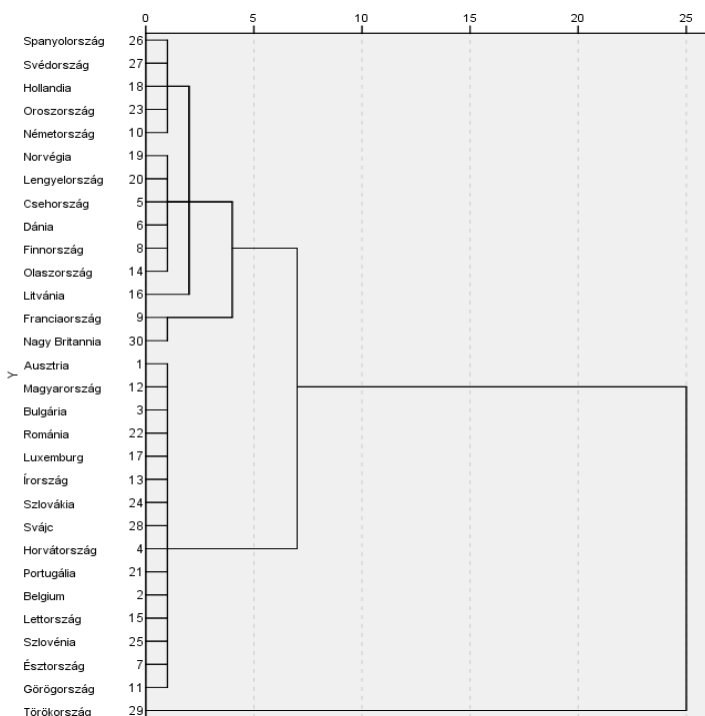
Gyakran moziba járók:

- Hazai filmet kedvelik (például Franciaország)
- Nemzetközi filmet kedvelik (például Luxemburg)

Ritkábban moziba járók:

- Csak hazai filmet néznek (például Törökország)
- Hazai filmet választanak (például Finnország)
- Nemzetközi filmet kedvelik (például Magyarország)

A klaszteranalízis célja, hogy az adatobjektumokat (itt mintaelemeink a UNIC adatbázisban szereplő országok képezték) a két bevitt jellemző alapján csoportosítsa. Ebben a vizsgálatban a két ismérv, melyet mértünk a moziba járási gyakoriság (egy főre eső éves értékesített jegyek száma) és a hazai vagy külföldi filmek preferenciája (TOP 5-ban szereplő filmek gyártási helye)

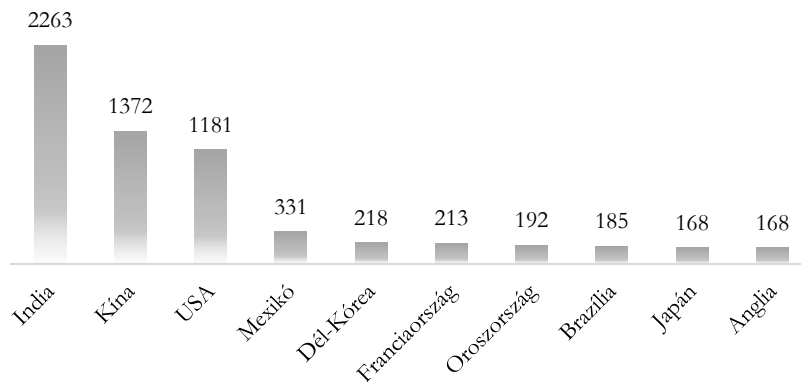
8. ábra. Klaszteranalízis dendogramja

Forrás: International Union of Cinemas. (2013-2017). *Éves jelentés 2013-2017*

Esetünkben a felmért országokat csoportokba soroltuk azok hasonlósága alapján, közös tulajdonságaik figyelembe vételével, ezen technika során nincsenek előre meghatározott osztályok, ezért sem fogalmaztunk meg hipotéziseket. Elvárásunk az volt, hogy azok az országok kerüljenek egy klaszterbe (osztályba), amelyek a leginkább hasonlóak egymáshoz. Ez a módszer számos területen alkalmazható, a mi esetünkben a típusalkotás volt a kitűzött cél. A klaszterezés során főkomponens analízist végeztünk Euklideszi távolságokkal számolva az egyes tagok közötti távolságok átlagos eltéréseivel vettük, melynek eredményeit a 8. ábra szemlélteti. A dendogramm szemlélteti az egyes országok egymáshoz való hasonlóságát, vagyis azok egymáshoz képest vett hierarchikus elrendeződését. A hierarchikus összevonó módszerek elve alapján megkeresi az egymáshoz legközelebb álló objektumokat majd fokozatosan vonja össze az egyes klasztereket. A vízszintes tengelyen az országokat (azok sorszámaikat), a függőleges tengelyen a klaszterek összevonási szintjeit láthatjuk. A dendogramon látható (8. ábra), hogy a vártaknak megfelelően két fő klaszter rajzolódott ki a 30 tagország adataiból. Azonban a várttól eltérően a két nagy csoport a hazai filmek preferenciája alapján csoportosult és alapvetően Törökország egyedi helyzete nem sorolható ezen két klaszterek egyikébe sem. Magyarország a hozzá földrajzilag közeli országokkal azonos csoportba sorolódott. Ebben a klaszterben szereplő országok nézői főként az amerikai kasszasikereket preferálják. Így a magyar moziiparnak a jövőben is ezzel a hatalmas vetélytárral kell harcba szállnia az eladott mozijegyek csatájában, azonban a másik csoportban szereplő országok példáját tanulmányozva, felhasználhat olyan eszközöket, mellyel a hazai nézők hazai filmek iránti szeretetét erősítheti.

A váltakozó fogyasztói preferenciák és a digitális technológia haladásra ösztönözi a filmszekort. A filmszínházak értékesítési láncban betöltött szerepei is egyre jelentősebbek versenytársaival (DVD, VoD, digitális videó) szemben, mégpedig az EU tíz országában összehasonlított bevételi adatok alapján még mindig a mozilátogatás volt a legerősebb (61% mely a megelőző évhez képest 3%-os növekedést jelent). A nyert adatokból kiderült, hogy a közönség továbbra is nagy jelentőséget tulajdonít egy filmalkotás szélesvásznos való megtekintésére, annak ellenére, hogy míg egy előfizetett VoD platform egy film megtekintésére vonatkozó átlagos költsége 0,20 EUR addig az EU országainak átlagos mozijegy ára 6,6 EUR. A VoD platformok ugyanakkor növekedésnek indultak (2016-ban 2%-kal növekedett az aránya az előző évhez képest, így 9%-ot képviselve), hiszen a streaming típusú, előfizetési rendszerrel működő filmadatbázisok egyre több piaci szereplőt vonzanak. Ez köszönhető annak is, hogy olyan felületek, mint a Netflix, az Amazon Prime vagy HBO Go saját gyártású filmalkotásokat is készítenek, melyeket a befektetők támogatásán felül az előfizetésekből származó bevételekből is finanszírozzák. A UNIC törekvése, hogy minden, az elmúlt évek során digitálisan felújított iparág résztvevőit szoros együttműködésre sarkalja, az értékesítési lánc teljes (előkészítés, gyártás, forgalmazás) útvonalán, annak érdekében, hogy létrehozzanak egy ügyfél-központúbb piacot. A UNIC által szervezett CineEurope 2017-es kiállításán a tagországok képviselői a filmipari ágazat legnagyobb kihívásait tárgyalták meg. A UNIC Fejlesztési Csoport szakértőinek előrejelzése alapján átlagosan 10-20 százalék mozinézettségi növekedést jósolnak az elkövetkezendő évekre, amennyiben megvalósul a fogyasztói trend követő, átláthatóbb, kommunikatív mozipiac és hangsúlyos lesz a filmkiadások és azt övező marketing eseményeket is figyelembe vevő filmgyártás és forgalmazás, ezt azonban nem egyszerű elérni. A központi film finanszírozás nem egyenletes, kisebb független filmek kevesebb figyelmet és tőkét kapnak, mely hátráltatja piacképességüket, erre vonatkozóan a UNIC célja,

hogy minden érdekelt fél élvezze a nagyobb iparági együttműködés előnyeit. Ennek érdekében a fent említett konferenciáin egy olyan elosztási platform létrehozását szeretnék, mely lehetőséget biztosít a független filmek bemutatására is. A UNIC képviselői felvetették, hogy az európai filmrendezők többsége nem a közönség, hanem a szakma visszajelzését várja, azonban a közönség elismerése további motivációt jelenthet független befektetők támogatásának megszerzésére, ezzel plusz finanszírozást biztosítva a filmgyártásnak. A szektor növekedése nagyban függ továbbá a jövő generációjától és a fiatal közönségtől, hiszen a 25 éven aluli fiatalok teszik ki a moziba járó közönség egyik jelentős részét (átlagosan a nézőközönség 25-30%-a területenként). Épp ezért a UNIC további tervezetet dolgoz majd ki a tizenévesek és a fiatal felnőttek mozilátogatásának ösztönzésére, mely során a kreatív szociális és közösségi platformokat felhasználva hozna létre egy közvetlenebb kommunikációs csatornát. Ugyanakkor a digitális technológiába és innovációba történő ráfordítás (mozitermek design-fejlődése, vetítési- és hangminőség javulása) lényegesen mérsékelte a mozikomplexumok szerepét. Azonban egyéb fejlesztések, mint a csoportos mozijegyfoglalási lehetőségek, az új generációs “boutique” filmszínházak belépése, vagy chatbotok megjelenése lehetővé teszik a személyesebb viszony kialakítását a moziközönséggel és egyúttal a fogyasztói tendenciák feltérképezését. (International Union of Cinemas, 2017) A jegybevétel 2016-ban világszinten összevéve 38 milliárd dollár volt (csaknem 33 milliárd EUR), mely 2015-höz képest 1%-os növekedést jelentett. A keleti kontinensre szorítkozik a globális mozipiac nagy része (az össz-jegybevételek 49%-a), különösen Indiára és Kínára, nem csak jegybevételeket, de a nézettséget illetően is (lásd 9. ábra).

9. ábra. Piacvezető filmiparok 2016-ban eladott jegyárak alapján (millió EUR)
 Forrás: Motion Picture Association of America. (2016). *Theatrical market statistics 2016*

A keleti régiók magas moziérdeklődésének kulcsa többek között abban rejlik, hogy egyfelől Kína és India a világ legsűrűbben lakott országai (2017-ben hivatalos népességmérő óra adatai alapján Kína népessége több, mint 1,411 milliárd fő, Indiáé több, mint 1,344 milliárd fő, az EU lakossága az előző országokénak a fele, kicsivel több, mint 511 millió fő (WORLDOMETERS.INFO, 2017). Emellett ezeket az országokat az erős trendkövetés és a szoros kereskedelmi partnerség jellemzi. Például a külföldi filmek importját India esetében a politikai környezet korlátozza, a nemzeti film készítés és a nézettség gazdagítása érdekében

idomul a fogyasztói tendenciákhoz, azonfelül kevés versenytárral kerül szembe. Azért elsősorban olyan filmek kerülnek a mozikba, melyek tökéletesen alkalmazkodnak a nézői elvárásokhoz. (MOTION PICTURE ASSOCIATION OF AMERICA, 2016)

Az európai mozikközönség érdeklődésének fokozatos növekedése abban is megmutatkozik, hogy az EU a globális szinten összesített jegybevételek 24%-át teszi ki, míg az USA ugyan ezen érték 27%-át. Az EU-ban a moziszektor élvezheti a kereskedelmi partnerségek és nemzetközi befektetések előnyeit, melyek – a WTO szabályaival összhangban - igyekeznek korlátozni az olyan kereskedelmi akadályokat, mint a vetítési kvóták vagy a filmtechnika behozatala után fizetendő díjakat. Az európai támogató testületek és a UNIC számára fontos, hogy a filmstúdiók alkalmazkodni tudjanak a közönség elvárásaihoz, valamint a független európai forgalmazók és filmgyártók alkalmat kapjanak a közönségfilmek elkészítésére, a megfelelő összehangolás és piaci áltáthatóság biztosításával. Az elmúlt évhez képest az európai filmek piaci részesedése az EU-ban növekedett 26,1%-ról 26,7%-ra, de még mindig az amerikai filmek aránya van jelenleg is túlsúlyban (67,4%). (Motion Picture Association of America, 2016) Az európai filmalkotások szerepe a kulturális tudatosság és a mozi kínálat sokszínűségének megőrzésében szüzszerű, ezért olyan támogató hálózat, mint az Európa Cinemas segít az európai közönség elérésében és a nemzeti európai filmek iránti kereslet növelésében. A UNIC tagországok mozijaiban vetített európai gyártási filmjeinek száma 2011-hez képest átlagosan közel megduplázódott, mely biztosítja a nemzeti és nemzeti európai filmalkotások iránti növekvő érdeklődés.

A filmpiac további korszerűsítése érdekében további fontos kérdés a nemek közötti egyensúly kialakítása. Az európai mozi kiállításon (CineEurope) résztvevő vezetői pozícióban dolgozó nők száma el sem éri az 5%-ot. Ennek növelése érdekében a CineEuropa 2017-es kiállításán napirendre tűzte ennek a problémának a megvitátását is. A konferencián a UNIC tagországok képviselői mellett részt vettek a piacvezető filmszínházak, az Európai Bizottság és a nemzetközi filmpiaci befektetők képviselői is, annak érdekében, hogy közös erővel válaszokat találjanak a filmpiac kihívásaira.

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK ÉS KONKLÚZIÓ

A tanulmányban bemutattuk a hazai filmipar gyártási, támogatási és forgalmazási tevékenységét és felépítését, majd kitértünk a szakmai díjazásokra és a nézőközönség bemutatására is. Ezt követően megnéztük az Európai Unió egyes országainak filmpiacát, fókuszálva a filmforgalmazásra és megvizsgáltuk az európai és magyar filmipar legnagyobb kihívásait. A tanulmányhoz szekunder adatokat és szakirodalmat használtunk fel, melynek célja az adatgyűjtés és információszerzés volt. A vizsgálat célja olyan, filmpiacot befolyásoló tényezők kiemelése, melyek hiányoznak a hazai filmiparból. A feltérképezés során kiderült, hogy a UNIC tagországok között tekintélyes filmpiacával a nézettséget és jegybevételeket tekintve Nagy-Britannia, Franciaország, Olaszország, Spanyolország és Németország büszkélkedik. Habár Törökország jelentősen kevesebb jegybevételeket termel ezekhez az országokhoz képest, azonban nem elhanyagolhatóak lenyűgöző eredményei a nemzeti filmjeik iránti érdeklődését tekintve, mely az évek során maradéktalanul 40% fölötti értékeket produkált. A hazai filmek népszerűsége stabilan jelentős a skandináv országokban is, mint Dánia, Finnország, Norvégia vagy Svédország. Figyelemre méltó azonban a lengyel filmek és nézői érdeklődés fejlődése is, mely szinte minden korábbi felmért értékét szinte megduplázott az elmúlt hat évben.

A 2011-es évektől Spanyolország lényegesen megerősödött a tevékeny *filmes rendezvények* szervezésnek köszönhetően. A gazdasági korlátjait figyelembe véve (mint például a mozi jegyárainak ÁFA megemlése) olyan esemény sorozatokat valamint programokat rendezett, amelyekkel hosszútávra és kedvező irányba terelték a fogyasztók érdeklődését. Franciaország sikeres *képzésekkel* és oktatással igyekszik nevelni a jövő mozitudatos generációját, amíg Anglia olyan *vetítéseket, előadásokat és workshopokat* rendez, melynek segítségével a fiatalok számára testközelbe hozhatja a hazai filmipart, ezzel buzdítva őket a moziba járásra. (INTERNATIONAL UNION OF CINEMAS, 2013-2017) Ez csupán néhány lehetőség a mozipiac eredményes és hatékony fejlesztésére vonatkozóan, melyek példaként szolgálnak a hazai filmipar fellendítéséhez. A magyar filmipar számára több lehetőség is kínálkozik a versenyképesség fokozására, amely a filmpiaci adatok és statisztikák összegyűjtésével átláthatóbb keretet biztosít. Mivel azonban a siker záloga a nézőközönség preferenciájában rejlik, a jövőben célunk primer kutatásokkal a nézők hazai filmek iránti attitűdjének feltérképezése.

Köszönetnyilvánítás

A tanulmány az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-2-1 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

HIVATKOZOTT FORRÁSOK

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK (2016): *Magyar Nemzeti Filmalap Közhasznú Nonprofit Zrt. Jelentés*, Budapest: Állami Számvevőszék.

CSÁKVÁRI, G. (2012): NOL. Forrás: http://nol.hu/kultura/20121224-sokismeretlenes_egyenlet-1355471

CUNNINGHAM, J. (2006): *Hungarian Cinema: From Coffee House to Multiplex*. hely nélkül: Wallflower Press.

GAZDASÁGI VERSENYHIVATAL (2016): *PLACELEMZÉS A FILMFORGALMAZÁSI ÉS A MOZIÜZEMELTETÉSI PLACOK MŰKÖDÉSÉRŐL*, Budapest: Gazdasági Versenyhivatal.

EURÓPAI BIZOTTSÁG (2016): Kkv-támogatás a kulturális és a kreatív ágazatokban. *Európai Bizottság*, (old.: 2). Brüsszel.

EUROPEAN AUDIOVISUAL OBSERVATORY (2017) *European Audiovisual Observatory*. Forrás: <http://www.obs.coe.int>

EUROPEAN COMMISSION . (2015. May). *Estimating displacement rates of copyrighted content in the EU*. Forrás: NETZPOLITIK: https://cdn.netzpolitik.org/wp-upload/2017/09/displacement_study.pdf

EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE (2014): *An overview of Europe's film industry*. European Union,.

FICSOR, B. (2016): *Magyar Nemzet*. <https://mno.hu/film/nem-vonzo-a-magyar-film-1341389>

Filmunió, 2017. *Filmunió*

- http://filmunio.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=90%3Auedvoezoeeljuek-a-magyar-filmunio-honlapjan&catid=35%3Afilmunio&lang=hu
- GAZDASÁGI VERSENYHIVATAL (2016): *Piacelemzés a filmforgalmazási és a moziüzemeltetési adatokról.* Budapest: Gazdasági Versenyhivatal.
- GŐZSY, K. (2011): *Index.* <http://index.hu/kultur/cinematix/ccikkek/2011/05/02/filmalap/>
- INTERNATIONAL UNION OF CINEMAS (2013): *Annual Report 2012/2013.* (old.: 28). Brussels: European Parliament.
- INTERNATIONAL UNION OF CINEMAS (2014): *UNIC Annual Report 2013/2014.* (old.: 27). Brussels: European Parliament.
- INTERNATIONAL UNION OF CINEMAS (2015): *Annual Report 2014/2015.* (old.: 25). Brussels: European Parliament.
- INTERNATIONAL UNION OF CINEMAS (2015): *UNIC Annual Report 2014/2015.* (old.: 25). Brussels: European Parliament.
- INTERNATIONAL UNION OF CINEMAS (2016): *UNIC ANNUAL REPORT 2016.* (old.: 20). Brussels: European Parliament.
- INTERNATIONAL UNION OF CINEMAS (2017): *International Union of Cinemas.* Forrás: UNIC: <http://www.unic-cinemas.org/>
- INTERNATIONAL UNION OF CINEMAS (2017): *UNIC Annual Report 2017.* (old.: 17). Brussels: European Parliament.
- LÁSZLÓ, L. É. (2011): *HVG* http://hvg.hu/kultura/20111123_utolso_vagas_joga_vajna_mundruczo
- MAGYAR FILMINTÉZET (1991): Bevezető. In: H. Tibor, szerk. *Filmévkönyv - A magyar film egy éve.* Budapest: Magyar Filmintézet, pp. 11-17.
- MAGYAR MOZGÓKÉP KÖZALAPÍTVÁNY (2010): *Összegző megállapítások és intézkedési terv az MMKA jogi, szervezeti és gazdasági átvilágítása alapján,* Budapest: MMKA Kuratóriuma.
- MAGYAR NEMZETI FILMALAP (2017): *MNF* <http://mnf.hu/hu>
- MOTION PICTURE ASSOCIATION OF AMERICA (2016): *Theatrical market statistics 2016.* Forrás: MPAA: https://www.mpa.org/wp-content/uploads/2017/03/MPAA-Theatrical-Market-Statistics-2016_Final.pdf
- NEMZETI MÉDIA ÉS HÍRKÖZLÉSI HATÓSÁG (2017): *Médiatanács.* mediatanacs.hu
- SÁRKÖZY, R. (2013): *Cinepur.* <http://cinepur.cz/article.php?article=2446>
- STUDIO EY FRANCE (2014): *Creating growth.* Ernst&Young France.
- SZABÓ, A. Z. (2000): *Volt egyszer egy Filmgyár.* Budapest: Greger-Delacroix.
- VARGA, B. (2010): A magyar filmszakma és a rendszerváltás. *Metropolis*, 4(14), pp. 10-18.
- Worldometers.info. (2017). *Population.* Forrás: World O Meters: <http://www.worldometers.info/world-population/>
- ZACHAR, B. (2006): *Epa.oszké.* [Online] Forrás: <http://www.epa.oszk.hu/00300/00373/00029/filmtorv.html>
- ZACHAR, B. (2013): *Filmtámogatás az Európai Bizottság szemüvegén keresztül,* Budapest: Állami Támogatások Joga.